

20.82x26.54	1/6	עמוד 18	גליליאו צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815413-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

אנו מכריזים בזאת

הכרזת העצמאות של מדינת ישראל נכתבה בחודש מאי
1948. מה כתוב בה? מי כתב אותה ומי חתום עליה? על
איזה רקע נכתבה? מהם העקרונות המובאים בה? האם הם
מיושמים גם בימינו?

כתב: אריאל קרס

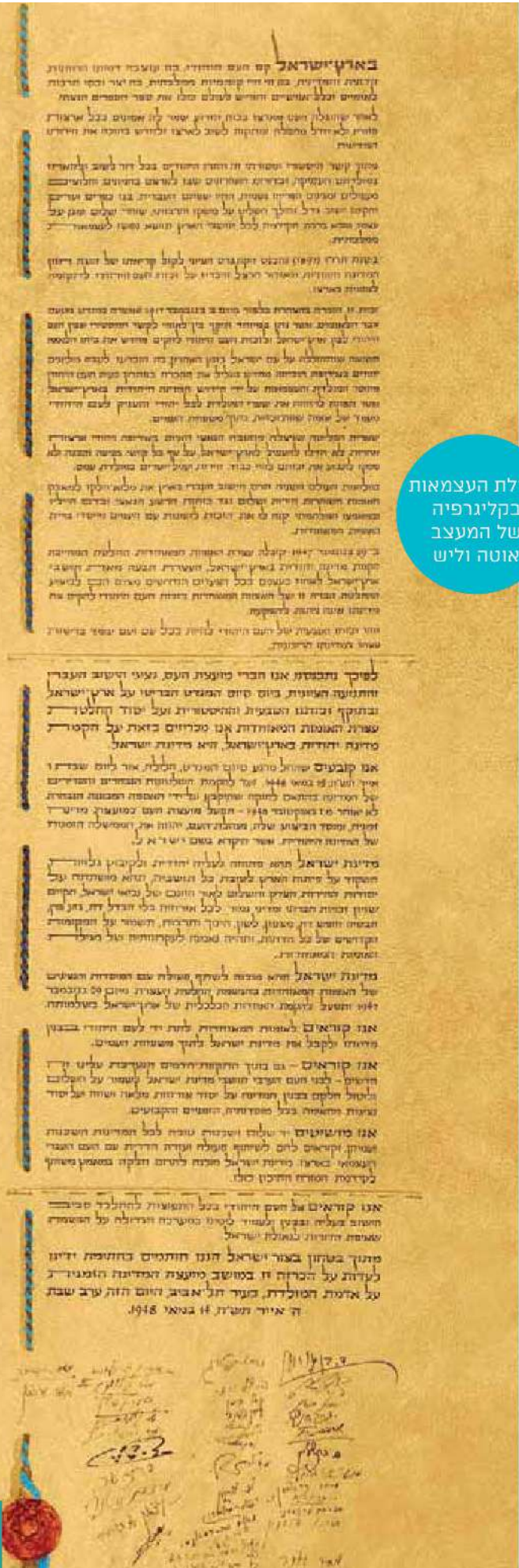
19.81x26.21	2/6	עמוד 19	גליליאו צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815418-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינו - 80790					

שום יום עצמאות אינו שלם בלי שמיעת ההקלטה המפורסמת של ראש הממשלה הראשון דוד בן-גוריון מכריז על הקמת מדינת ישראל. האירוע המכונן של הכרזת המדינה התרחש שמונה שעות לפני סיום המנדט הבריטי בארץ ישראל. הטקס נערך במוזאון תל אביב הישן, בשדרות רוטשילד 16 בתל אביב, שאלפי אנשים צבאו על דלתותיו באותו מעמד מרגש. התאריך? ה' באייר תש"ח, 14 במאי 1948, יום שישי בשעה 16:00.

הדרך הארוכה לעצמאות

הדרך להקמת מדינה עצמאית לעם היהודי הייתה ארוכה מאוד. חוזה המדינה בנימין זאב הרצל היה האיש שפיתח את רעיון הציונות המדינית. הציונות של הרצל הייתה לא רעיון מופשט אלא תנועה לאומית-מדינית ממוסדת עם מטרה: הקמת מדינה יהודית. הרצל ראה את האנטישמיות הגואה באירופה בסוף המאה ה-19 והבין שהעם היהודי זקוק למדינה משלו. בעקבות שינויים פוליטיים, כלכליים ומדיניים היה מצב היהודים באירופה ככי רע כבר עשרות שנים לפני השואה. בסוף המאה ה-19 החלו רבים מבני עמנו הנודדים להגר ממזרח אירופה לצפון אמריקה, לדרום אמריקה ולאנגליה. היו שבחרו להגיע לארץ ישראל, אשר הייתה נתונה אז לשלטון העות'מאני (טורקי). עם גלי העלייה הראשונים גדל היישוב היהודי בארץ. בשנת 1917, בשלהי מלחמת העולם הראשונה, התקבלה הצהרת בלפור: מסמך שנחתם בידי שר החוץ הבריטי הלורד ארתור ג'יימס בלפור. במסמך זה הכריזה האימפריה הבריטית כי תתמוך בהקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל. אבל הצהרות לחוד ומעשים לחוד: שנה לאחר הצהרת בלפור החל המנדט הבריטי בארץ ישראל. עד הקמת המדינה חלפו עוד 31 שנים ומלחמת עולם שנייה, שנרצחו בה שישה מיליונים יהודים. רק אחרי המלחמה הנוראה ההיא הבשילו סופית

מגילת העצמאות בקליגרפיה של המעצב אוטה וליש

19.65x25.16	3/6	עמוד 20	גליליאו צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815414-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

אנו מכריזים בזאת

מסופר כי העם היהודי שמר על זיקה לארץ ישראל כל שנות הגלות. המגילה פורסת את סיפור שיבת היהודים לארץ ישראל, גלי עלייה במאה ה-18, שהתגברו מסוף המאה ה-19 (העלייה הראשונה) אל תוך המאה ה-20.

העולים, חלוצים ומעפילים, הגיעו לארץ, הפריחו שממות, בנו כפרים וערים ואף החיו את השפה העברית - הישג חסר תקדים בתולדות האומות. למעשה, היישוב היהודי שלפני הקמת המדינה חידש את הקיום היהודי החברתי, התרבותי והלאומי בארץ ישראל. כעת, לפי המגילה, בניין הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל הוא עובדה קיימת, שאינה ניתנת לביטול.

כאמור, זכותו ההיסטורית של עם ישראל בארץ ישראל הוכרה בהצהרת בלפור בשנת 1917. השואה, שנרצחו בה מיליוני יהודים, הוכיחה את ההכרח במדינה ריבונית לעם היהודי הנרדף. לכן מגילת העצמאות קובעת כי על מדינה זו להיות פתוחה בפני כל יהודי וכי לעם היהודי יש זכות למעמד של אומה שוות זכויות בתוך משפחת העמים.

ההכרזה על הקמת המדינה

בחלק השני של מגילת העצמאות מועצת העם מכריזה על הקמת המדינה, וקובעת את שמה - מדינת ישראל. נקבע כי עם הקמת המדינה יוקמו בה גם רשות מחוקקת ורשות מבצעת, אך היא אינה מתייחסת למאפיינים אחרים של מדינה עצמאית כמו הרשות השופטת או גבולות המדינה (פרט לכך שהיא בארץ ישראל).

התנאים להקמת המדינה. בשנת 1947 קיבל האו"ם את תוכנית החלוקה של ארץ ישראל, שלפיה תוקם מדינה יהודית בחלק מהארץ. ראשי היישוב היהודי החלו לחשוב על ניסוח של מגילת עצמאות למדינה החדשה.

הקשר של העם למדינה

במגילת העצמאות יש כמה חלקים: הראשון עוסק בזכותו של העם היהודי למדינה, בדרך שהובילה להקמת המדינה ובבסיס המוסרי, ההיסטורי והמשפטי להקמת מדינת ישראל. החלק השני הוא הכרזה על הקמת המדינה. לאחר מכן מפורטים עקרונותיה של המדינה החדשה, עם פניות אל גורמים עולמיים שונים, הצהרת כוונות, ולבסוף חתימותיהם של 37 אישים.

בחלק הראשון של המגילה מסופר כי בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, ובה הוא קיים ממלכה בעלת תרבות עשירה ומגוונת. בה גם נכתב התנ"ך. כל אלה

ועוד מבססים את הקשר של היהודים לארץ ישראל. לאחר מכן מסופר במגילה כיצד הוגלו היהודים מארצם בכוח הזרוע כמה פעמים בהיסטוריה. הגלות האחרונה וההרסנית מכולן הייתה זו שלאחר תקופת בית המקדש השני. היהודים ניסו למרוד באימפריה הרומאית, ששלטה אז בארץ. הרומאים דיכאו את המרד באכזריות והגלו כמעט את כל היהודים מהארץ. כך בא הקץ ליישוב היהודי העצמאי בארץ ישראל.

שיבת העם לארצו

מקובל לומר שמאז ועד הקמת המדינה בשנת 1948 היו אלה 2,000 שנות גלות. במגילת העצמאות

20.78x25.22	4/6	עמוד 21	גליאן צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815415-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

מקור התמונות: ויקימדיה

דוד בן-גוריון מכריז על הקמת מדינת ישראל, 14 במאי 1948 בתל אביב, צילום: רודי ויסנשטיין

החירות, הצדק והשלום לפי חזונו של נביאי ישראל. לפי עקרונות המגילה, המדינה תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין. המדינה תבטיח חופש דת, חופש מצפון, לשון, חינוך ותרבות ותשמור על המקומות הקדושים לכל הדתות. חשוב לא פחות, מדינת ישראל תהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות (האו"ם). עקרונות מגילת העצמאות ביססו את הגדרת הצביון של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

בחלק הרביעי של המגילה יש הצהרת כוונות. התחייבויות מוגדרות בנוגע לתושביה הלא יהודים של המדינה - ערביי ישראל. המגילה פונה אליהם בבקשה לשמירה על השלום ולהשתתפות בבניין

מנסחי המגילה הושפעו במידה רבה מנוסח הכרזת העצמאות של ארצות הברית, ובן-גוריון התנגד להכרזה על גבולות המדינה בטענה שגם בהכרזת העצמאות של ארצות הברית לא נאמר דבר על גבולות. נוסף על כך, הכרזת העצמאות לא הזכירה את ירושלים כבירת ישראל. לכן בימיה הראשונים של המדינה לא הייתה לה עיר בירה.

עקרונות יסוד של חופש ושיוויון

בחלק השלישי של המגילה נקבעים עקרונות למדינה החדשה. המדינה תפעל לפי עקרונות אלה, שנראים מתקדמים ומודרניים למדי גם היום. המדינה תהיה פתוחה לעליית יהודים ולקיבוץ גלויות. היא תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תושתת על יסודות

19.38x25.22	5/6	22	עמוד	גליליאו צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815417-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

אנו מכריזים בזאת

דוד בן-גוריון: מהאישים החשובים בתולדות המדינה. ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, ממנהיגי תנועת העבודה, מזכירה הכללי הראשון של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל ומנהיגה הראשון של מפלגת מפא"י.

יצחק בן-צבי: הנשיא השני של מדינת ישראל, חלוץ בתקופת העלייה השנייה, היסטוריון ומראשי תנועת העבודה בארץ ישראל.

משה שרת: ראש הממשלה השני של מדינת ישראל. שר החוץ הראשון של מדינת ישראל ומראשי הנהגת היישוב.

גולדה מאיר: האישה היחידה שכיהנה כראש ממשלה בישראל (ראש ממשלת ישראל הרביעית). לפני כן כיהנה כשרת העבודה וכשרת החוץ.

דוד רמז: שר התחבורה הראשון שבנה בישראל נמלים וכבישים ופתח רשמית בשנת 1948 את שדה התעופה לוד (היום: נמל התעופה בן-גוריון, נתב"ג). לימים כיהן כשר החינוך והתרבות. רמז היה חבר ועד הלשון והמציא מילים רבות בשפה העברית המתחדשת.

כמו באמריקה

כאמור, מגילת העצמאות של מדינת ישראל הושפעה מהכרזת העצמאות של ארצות הברית, שנוסחה בשנת 1776. שתי ההצהרות נכתבו בתקופות שונות, בנסיבות היסטוריות שונות ועל רקע אידאולוגי שונה, אבל יש ביניהן דמיון מסוים.

קודם כול, שתי המדינות קיבלו עצמאות מהאימפריה הבריטית, ששלטה בהן. יש דמיון גם בנימוקי הזכות הטבעית של העם לעצמאות. מגילת העצמאות, כמו הכרזת העצמאות של ארצות הברית, מצהירה על עצמאות מדינית. שתי המגילות מתחילות באמיתות, בנימוק ובהסבר של המצב ההיסטורי שהביא למסקנה של הצהרת העצמאות. גם גוף

המדינה על בסיס אזרחות מלאה ושווה ונציגות במוסדות השלטון.

יש גם הצהרת כוונות של ישראל בפני אומות העולם וארגון האומות המאוחדות: מנסחי המגילה מבקשים לקבל את ישראל אל משפחת העמים ולסייע לה בביסוס ובבניין המדינה החדשה. עוד המגילה קוראת ליהודי התפוצות לעלות למדינת ישראל, להשתקע בה ולתרום לבניינה.

מי כתב את מגילת העצמאות?

את הטיוטות הראשונות של המגילה ניסח מרדכי בעהם, משפטן בכיר מתל אביב. בעהם נעזר בשלום צבי דוידוביץ, רב קונסרבטיבי אמריקני ודוקטור למדעי הרוח. את הטיוטה הראשונה כתבו השניים בהשראת הכרזת העצמאות של ארצות הברית.

משם עבר נוסח המגילה עוד תהפוכות רבות, בשל ויכוחים בין ראשי היישוב על מה ראוי להיכלל בה. שלוש הטיוטות הראשונות הובאו לאישורה של מנהלת העם, אך לא עברו את הביקורת. כך

הוקמה ועדה של חמישה אישים בראשות משה שרת, וזו ניסחה טיוטה רביעית, והזמן להכרזת המדינה הלך והתקצר. ב-13 במאי לפנות ערב הוגשה ההצעה הרביעית למנהלת העם, אך רק הטיוטה החמישית, שנכללו בה שינויים וקיצורים נוספים, התקבלה בסופו של דבר.

למגילת העצמאות עיצוב מיוחד. מלאכת העיצוב והקליגרפיה שלה הוטלה על המעצב אוטו וָלִיש, והוא עשה עבודה נהדרת.

החותמים על המגילה

37 החותמים על מגילת העצמאות היו חברי מועצת העם. הם היו אישים חשובים שהטביעו את חותמם על ההיסטוריה של מדינת ישראל, ובהם -

20.8x25.19	6/6	עמוד 23	גליליאו צעיר - ירחון לילדים סקרנים	01/04/2021	76815416-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

גולדה מאיר חותמת על מגילת העצמאות

דוד בן-גוריון חותם על מגילת העצמאות

האם עדיין המגילה רלוונטית?

יותר מ־70 שנים אחרי הכרזת המדינה רבים חושבים שהשינויים העצומים אשר חלו במדינת ישראל מאז הקמתה הופכים את מגילת העצמאות למיושנת ולא רלוונטית. האם יש להמשיך לעודד יהודים לעלות לארץ או שמפעל העלייה העצום הגיע לסיומו? מדוע בעצם יהודים רבים בתפוצות אינם מעוניינים לעלות לארץ? ומה בנוגע ליחס למיעוטים בישראל, האם הוא תואם את רוח מגילת העצמאות? האומנם יש שוויון לכל אזרחי המדינה, כמו שהמגילה דורשת? הביטוי "מדינה יהודית ודמוקרטית" אינו נזכר במגילה, ואפילו המילה "דמוקרטיה" אינה מובאת במגילה, אפילו שהיא רוויה עקרונות של משטר דמוקרטי ומבטאת ערכים של חירות, שוויון וזכויות אדם. האם צריך להוסיף למגילה את המילה "דמוקרטיה"? האם המגילה מבטאת את חזון העם ואת האני מאמין שלו? ואילו כתבו היום את מגילת העצמאות מה היה נכלל בה, ומה לא? מה דעתכם?

ההכרזה ונוסח החתימה דומים למדי. בהצהרה של ארצות הברית מודגשים עקרונות הנאורות: חופש וזכות ההגדרה העצמית.

במגילת העצמאות של ישראל יש דגש רב על התהפוכות ההיסטוריות שעבר עמנו. להבדיל מהכרזת העצמאות של ארצות הברית, שפירושה מרד בשלטון הבריטי הקיים, במגילת העצמאות של ישראל אין ביקורת מפורשת על ממשלת המנדט הבריטי, והיא מנוסחת בחיוב מכיוון שהיא מבוססת על החלטת האו"ם, לאחר שהחליטו הבריטים מרצונם לעזוב את הארץ.

בהכרזת העצמאות של ארצות הברית האל נזכר פעמים רבות בתארים שונים, כביטוי לאמונתם הדתית של המצהירים באותה תקופה. במגילת העצמאות של ישראל האל נרמז פעם אחת בתואר "צור ישראל" (ביטוי שאפשר לפרשו גם אחרת). עוד הבדל מעניין: בארצות הברית כל ילד לומד בבית הספר את הצהרת העצמאות. בישראל קשה למצוא ילד שמכיר את תוכנה של מגילת העצמאות.

חידת בירה

מי הייתה בירת ישראל בעת הכרזת העצמאות, בה' באייר תש"ח?

א. תל אביב, ששם הוכרזה הקמת המדינה

ב. ירושלים כמובן, בירת ישראל

ג. בעת הכרזת העצמאות עוד לא הייתה עיר בירה רשמית למדינת ישראל

ד. פתח תקווה, אם המושבות
שלושה מהמשיבים נכונה יקבלו את הספר "מבצע תל אביב" בסדרה "שליחות חשאית" מאת דנה אלעזר-הלוי, ידיעות ספרים

